

Reactie Joanknecht & Van Zelst op het Consultatiedocument Accountancy

Inleiding

Het maatschappelijk verkeer heeft al enige tijd twijfels bij de rol van de accountant en de waarde van de controleverklaring. De wetgever, toezichthouder en de beroepsgroep zelf doen er daarom goed aan dergelijke twijfels uiterst serieus te nemen en alles in het werk te stellen deze twijfels weg te nemen. Dat kan alleen door de oorzaken aan te pakken. Het consultatiedocument dat nu voorligt, is bedoeld om daaraan een bijdrage te leveren.

Voordat wij ingaan op de in het consultatiedocument gestelde vragen, hebben wij enkele algemene opmerkingen bij de gesignaleerde problemen en de voorgestelde oplossingen:

1. Wij missen in het hele proces een gedegen probleemanalyse. Er wordt veel gesproken over ingrijpende maatregelen, zonder dat daarbij wordt aangegeven welk probleem nu eigenlijk wordt opgelost. Ook wij hebben geen diepgaande probleemanalyse uitgevoerd, maar het bevreedt ons bijvoorbeeld dat het thema “deskundigheid” in het consultatiedocument niet aan de orde komt. Wij kunnen ons namelijk voorstellen dat de gesignaleerde problemen voor een belangrijk deel worden veroorzaakt door een gebrek aan deskundigheid op het gebied van (waardering van) complexe financiële instrumenten, zowel bij de accountant als bij de leiding van de betrokken ondernemingen.
2. De meeste oplossingen die worden aangedragen, gaan uit van meer, gedetailleerdere en striktere regels. Wij vinden het van groot belang dat wet- en regelgeving principles-based zijn. Een rules-based benadering leidt tot schijnzekerheid en incident-management. Vanzelfsprekend is bij op principles gebaseerde wet- en regelgeving op sommige punten behoefte aan een meer concrete invulling van de kaders. Een dergelijke invulling dient naar onze mening op hoofdlijnen te zijn en zou niet moeten leiden tot strikte lijsten, harde percentages, etc.
3. In de discussie die momenteel wordt gevoerd, wordt onderscheid gemaakt tussen OOB's en niet-OOB's. Deze indeling is naar ons idee te grof, waardoor het lastig is om adequate oplossingen te vinden. Wij zijn voorstander van een nader onderscheid, gebaseerd op de kring van belanghebbenden bij een organisatie. Bijvoorbeeld:
  - Beursgenoteerde ondernemingen.
  - Financiële instellingen (banken, verzekeringsmaatschappijen, etc. al dan niet beursgenoteerd).
  - Overheid-gerelateerde en algemeen nut beogende instellingen (zoals gemeenten, provincies, instellingen in de gezondheidszorg en het onderwijs, woningcorporaties, energiebedrijven, etc.).
  - Ondernemingen in het midden- en kleinbedrijf, waarbij leiding en eigendom veelal in één hand zijn en waarbij de kring van gebruikers van financiële verantwoordingen beperkt is.

Ons kantoor is met name actief in de dienstverlening aan de laatstgenoemde categorie.

1. Onafhankelijkheid

1.1 Principes van regelgeving

Onafhankelijkheid is essentieel voor het vertrouwen dat het maatschappelijk verkeer heeft in het oordeel van de accountant. Het is dus van groot belang dat de onafhankelijkheid van accountants gewaarborgd is, ongeacht het type onderneming waarvoor de accountant zijn werkzaamheden verricht (zie punt 3 van onze inleiding). De manier waarop onafhankelijkheid wordt gewaarborgd, kan naar onze mening echter wel verschillen per categorie.

In situaties waarin de afstand tussen leiding en accountant enerzijds en belanghebbenden anderzijds groot is, moeten belanghebbenden vertrouwen op het oordeel van een accountant die zij zelf niet persoonlijk kennen en die benoemd is door en nauw samenwerkt met de bestuurders van de onderneming (die de belanghebbenden vaak ook niet persoonlijk kennen). Het is niet onbegrijpelijk dat bij belanghebbenden in die situatie sneller het vermoeden van afhankelijkheid c.q. belangenverstrengeling kan ontstaan, ook al is er naar de letter van wet- en regelgeving niets verkeerd gegaan.

In situaties waarin alle stakeholders in direct contact staan met zowel de leiding van de onderneming als met de accountant, zijn de belanghebbenden zelf veel beter in staat om te beoordelen of de accountant voldoende onafhankelijk is. Zij kunnen ook veel directer ingrijpen op het moment dat zij vinden dat de onafhankelijkheid van de accountant wordt aangetast.

1.2 Samenloop tussen de controle van de jaarrekening en overige dienstverlening

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
1.	<p>De gesignaleerde problemen met betrekking tot de onafhankelijkheid van de accountant worden naar onze mening niet opgelost met een lijst van toegestane c.q. verboden diensten of met een maximum percentage aan controle gerelateerde diensten.</p> <p>Bij organisaties waarbij de afstand tussen accountant en belanghebbenden groot is, moet de oplossing naar onze mening meer worden gezocht in het versterken van de positie van de RvC (c.q. andere toezichthoudende organen) en de AVA (voor zover die nu al niet de mogelijkheden hebben om die rol naar zich toe te trekken).</p> <p>Bij ondernemingen in het MKB is de rol van de accountant nadrukkelijk niet beperkt tot het controleren van de jaarrekening, ondernemers hebben ook behoefte aan advisering op het gebied van fiscaliteit, administratieve organisatie, financiering, waarderingvraagstukken, jaarverslaggeving, etc. Uit oogpunt van efficiency is het vaak wenselijk dat de accountant deze advisering voor zijn rekening neemt. Ook andere belanghebbenden, zoals externe financiers, hebben daar vaak belang bij.</p> <p>Wij zijn ons er van bewust dat hierin een zeker gevaar van afhankelijkheid schuilt. Dit gevaar is naar onze mening met de huidige onafhankelijkheidsregels goed te ondervangen (bijvoorbeeld door kwaliteitsreviews te laten uitvoeren, jaarlijkse onafhankelijkheidstoetsen door de compliance officer, etc.). Onze ervaring is ook, dat dit in de praktijk zelden tot problemen leidt. Daar komt nog bij dat andere belanghebbenden, zoals verschaffers van vreemd vermogen doorgaans toegang hebben tot informatie die verder gaat c.q. frequenter beschikbaar is dan alleen de jaarrekening en daardoor zelf in staat zijn een goed beeld van de onderneming en van de positie van de accountant te vormen.</p>
2.	<p>Ook op grond van de huidige onafhankelijkheidsvoorschriften is naar onze mening al duidelijk dat sommige diensten niet samengaan met het verlenen van assurance door de accountant.</p> <p>Indien een nadere uitwerking van de bestaande regels gewenst is, dan is de indeling die de AFM in haar rapport van 6 oktober 2011 maakt, naar onze mening goed toepasbaar. Overigens zijn wij van mening dat deze nadere uitwerking alleen van toepassing zou moeten zijn op OOB's, zoals de AFM ook aangeeft in haar rapport.</p>

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
3.	Zoals aangegeven in de inleiding, zijn wij voorstander van een principles-based benadering. Het hanteren van een maximum-percentage past meer bij een rules-based benadering en leidt volgens ons slechts tot schijnzekerheid. Elk percentage is arbitrair en bovendien lastig toepasbaar in de praktijk. Stel dat 30% acceptabel wordt geacht en dat bij aanvang van een opdracht de omzet wordt ingeschat op 25% van de controleomzet. Wat doe je dan als gedurende de uitvoering van de opdracht blijkt dat de verhouding anders komt te liggen (bijvoorbeeld door meerwerk)?
4.	Zoals aangegeven in de inleiding, zijn wij voorstander van een principles-based benadering. Een lijst zoals opgenomen in bijlage I past meer bij een rules-based benadering. Het risico van een dergelijke benadering is dat de lijst altijd onvolledig zal blijken te zijn. Bovendien is de kans groot dat de toepassing van dergelijke lijsten tot veel discussies zal leiden tussen accountants, opdrachtgevers en toezichhouders.
5.	Zie ons antwoord op vraag 4.
6.	Zie ons antwoord op vraag 4.
7.	Zie ons antwoord op vraag 2 en 4.
8.	Naar onze mening zou deze beslissingsbevoegdheid moeten liggen bij degene die de externe accountant benoemt (optie d). De vraag die hieraan vooraf gaat, is uiteraard: "wie benoemt de accountant?"; zie in dit verband ook ons antwoord op vraag 1. Bij OOB's ligt het voor de hand dat de auditcommissie van de controlecliënt deze rol gaat vervullen. In het MKB zal dit de directie zijn (die tevens vaak aandeelhouder is). Daarnaast heeft de accountantsorganisatie zelf de verantwoordelijkheid om in elk specifiek geval de afweging te maken of de onafhankelijkheid voldoende is gewaarborgd. Binnen het stelsel van kwaliteitsbewaking van de accountantsorganisatie is het niet wenselijk dat deze afweging alleen bij de betrokken externe accountant ligt; betrokkenheid van de compliance officer is hierbij gewenst c.q. noodzakelijk.
9.	Deze differentiatie hebben wij reeds aangebracht in onze inleiding en in onze antwoorden bij de vragen 1 tot en met 8. Een nader onderscheid naar omvang van de controlecliënt is naar onze mening niet noodzakelijk.

1.3 Zakelijke relaties en sponsoring

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
10.	Dergelijke relaties zijn naar onze mening toelaatbaar, onder de voorwaarden zoals thans reeds geformuleerd in de NVO. De bestaande regels zijn helder en in de praktijk goed toepasbaar. Een verbod op dergelijke relaties zou accountantsorganisaties onnodig beperken in hun normale bedrijfsuitoefening.
11.	Weliswaar kunnen wij ons voorstellen dat dit in de perceptie van het maatschappelijk verkeer de onafhankelijkheid aantast, maar wij zijn van mening dat voldoende waarborgen zijn te treffen. Transparantie richting maatschappelijk verkeer ten aanzien van de spelregels is dan uiteraard wel van belang.
12.	De te treffen waarborgen zoals beschreven in de VGC en NVO zijn naar onze mening adequaat; aanvullende waarborgen zijn niet noodzakelijk.
13.	Deze differentiatie hebben wij reeds aangebracht in onze inleiding en in onze antwoorden bij de vragen 9 tot en met 12. Een nader onderscheid naar omvang van de controlecliënt is naar onze mening niet noodzakelijk.

1.4 Verplichte roulatie en joint audits

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
14.	Een verplichte kantoorroulatie is naar onze mening absoluut onwenselijk. De reeds in het consultatiedocument genoemde nadelen zijn ons inziens groter dan de (niet bewezen) voordelen.
15.	Zie ons antwoord op vraag 14: een verplichte kantoorroulatie is onwenselijk.
16.	De termijn van 7 jaar zou naar onze mening gehandhaafd moeten blijven.
17.	Een verplichte periodieke aanbesteding is naar onze mening niet nodig; de huidige bepalingen zijn toereikend.
18.	Naar onze mening zou er geen sprake moeten zijn van een wettelijk verplichte minimum c.q. maximum termijn.
19.	Een dergelijke verplichting is niet wenselijk; de huidige NVO biedt voldoende waarborgen. Zie ook ons antwoord op vraag 1.
20.	Wij hebben er geen bezwaar tegen wanneer joint audits worden toegestaan; wij zijn echter geen voorstander van een verplichting. De toegevoegde waarde van een joint audit is daarvoor onvoldoende bewezen.

1.5 De selectie en aansturing van de externe accountant

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
21.	Voor zover wij dat kunnen beoordelen, onderschrijven wij deze stelling; zie ook ons antwoord bij vraag 1.
22.	Ja; dit is ook in lijn met ons commentaar bij vraag 1.
23.	De AFM en DNB zouden naar onze mening <u>geen</u> rol moeten vervullen bij het benoemen van de accountant. Het past niet in de rol van een toezichthouder om zich te mengen in operationele beslissingen van ondernemingen. Het brengt de toezichthouders bovendien in een onwenselijke positie wanneer blijkt dat een door hen benoemde c.q. goedgekeurde accountant toch fouten blijkt te hebben gemaakt. De toezichthouders hebben voldoende middelen om partijen die niet goed functioneren van de markt te weren.

2. Informatievoorziening

2.1 Vergroten transparantie over kwaliteit

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
22.	Kwaliteit van de dienstverlening is, naast de prijs, voor een onderneming een belangrijk aspect bij de keuze voor een accountantsorganisatie. Kwaliteit is naar onze mening echter moeilijk transparant te maken, kwaliteit moet je ervaren. Het is onze ervaring dat veel ondernemers een adviseur kiezen op grond van een persoonlijke klik.
23.	Wij begrijpen dat het maatschappelijk verkeer meer inzicht wil hebben in de kwaliteit van accountantsorganisaties. Tegelijkertijd zijn wij van mening dat dit eigenlijk niet goed mogelijk is. Accountantsorganisaties kunnen hun kwaliteitsbeleid openbaar maken, maar dat zegt nog niets over de daadwerkelijke kwaliteit van de uitgevoerde werkzaamheden. De rol van de toezichthouder is hierin essentieel, door het toekennen en handhaven van vergunningen. Het maatschappelijk verkeer moet hierin vertrouwen kunnen hebben.
24.	Ja, dergelijke informatie is relevant voor de auditcommissie.
25.	De AFM communiceert naar onze mening primair door het verlenen van vergunningen en het opleggen van boetes. Het openbaar maken van kantoor specifieke onderzoeksrapporten leidt onvermijdelijk tot lange juridische procedures, waar uiteindelijk niemand wijzer van wordt. Overigens moet naar onze mening ook terughoudend worden omgegaan met het publiceren van algemene bevindingen. In de tot nu toe verschenen rapporten wordt alleen gerapporteerd over geconstateerde (vermeende) tekortkomingen. Dit roept een beeld op van de sector dat naar onze mening niet evenwichtig is en waartegen een individueel kantoor zich moeilijk kan verweren ten opzichte van het maatschappelijk verkeer.
26.	Niet-OOB-kantoren zouden (bijvoorbeeld via hun website) informatie kunnen verschaffen over hun stelsel van kwaliteitsbeheersing. Separate, jaarlijkse verslagen over de naleving ervan, voegen naar onze mening weinig toe.

2.2 Vergroten transparantie over onafhankelijkheid

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
27.	Onafhankelijkheid is een onderdeel van het stelsel van kwaliteitsbeheersing binnen accountantskantoren. Separate rapportage over onafhankelijkheid is naar onze mening niet noodzakelijk.
28.	Zie ons antwoord op vraag 27.
29.	Over onafhankelijkheidsovertredingen die tijdig zijn onderkend en opgelost en die niet tot een onjuiste controleverklaring of andere onjuiste uiting hebben geleid, zou het maatschappelijk verkeer naar onze mening niet geïnformeerd behoeven te worden. Wanneer er wel sprake is van "externe werking", dan moet per geval worden beoordeeld wat de beste manier van communiceren is. In elk geval moeten dan de partijen die mogelijk schade hebben geleden op de hoogte worden gebracht. Eén en ander is altijd toetsbaar voor de toezichthouder.
30.	Met in achtneming van onze antwoorden bij de vragen 27, 28 en 29, zijn wij van mening dat er geen onderscheid behoeft te zijn.

2.3 Informatiebehoefte van de gebruiker

2.3.1 De rol van de accountant versus de rol van het bestuur en de raad van commissarissen

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
31.	Wij onderschrijven dit uitgangspunt nadrukkelijk, zeker wanneer het informatieverstrekking aan het anonieme maatschappelijk verkeer betreft. Het verstrekken van inhoudelijke informatie is voorbehouden aan de directie van de gecontroleerde onderneming.

2.3.2 Informatie over het controleproces

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
32.	Wanneer de accountant gebruikers van jaarrekeningen meer in detail informeert omtrent de door hem uitgevoerde controle, zou dit de verwachtingskloof naar onze mening kunnen verkleinen. Wij zouden er voorstander van zijn om dergelijke informatie op te nemen in de controleverklaring (zie ook vraag 33). De voorgestelde onderwerpen zouden zeker in aanmerking komen. In aanvulling daarop te overwegen: continuïteit, significante risico's, de mate waarin de accountant heeft kunnen steunen op de (geautomatiseerde) interne beheersing.
33.	De huidige controleverklaring is te algemeen van aard en wij kunnen ons voorstellen dat de inhoud ervan thans weinig waarde heeft voor de gebruiker; de waarde voor de gebruiker zit in de aanwezigheid van de verklaring en in de strekking ervan. De informatiewaarde van de controleverklaring kan worden vergroot door de aanvullende informatie zoals beschreven bij vraag 32 er in op te nemen. De tekst van de huidige controleverklaring is weinig uitnodigend en bevat vooral veel disclaimers. Wellicht is het een idee om de verklaring te beginnen met het oordeel (in plaats van daarmee te eindigen) en om daarna in begrijpelijke taal aan te geven welke werkzaamheden zijn verricht en welke aandachtspunten er zijn.
34.	Wij zijn geen voorstander van een dergelijke rapportage. De accountant kan zijn nadere informatie met betrekking tot de controle opnemen in zijn controleverklaring (zie onze overwegingen bij vraag 33). Het ligt naar onze mening niet op de weg van de accountant om zijn visie op de jaarrekening te openbaren; daarmee komt onder meer zijn objectiviteit in gevaar.

2.3.3 Een meer uitgebreid gebruik van toelichtende paragrafen

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
35.	De accountant moet gebruik maken toelichtende paragrafen indien hij het van belang vindt dat gebruikers kennis nemen van bepaalde informatie die reeds is opgenomen in de jaarrekening. Wij kunnen niet beoordelen of dat vaker zou moeten gebeuren dan nu het geval is. Wij wijzen er wel op dat een toelichtende paragraaf niet bedoeld is om informatie die niet in de jaarrekening is opgenomen alsnog te publiceren (zie vraag 31).

2.3.4 Rapportering over bevindingen van de accountant aan de raad commissarissen en de doorvertaling naar het verslag van de raad commissarissen

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
36.	Het is duidelijk dat gebruikers van jaarrekeningen van OOB-ondernemingen behoefte hebben aan kennis omtrent de inhoud van de management letter (o.a. Eumedion dringt hier regelmatig op aan). Het voorgestelde model zou hieraan naar onze mening op een goede manier tegemoet kunnen komen. Overigens zien wij voor de MKB-markt geen aanleiding om dergelijke maatregelen te treffen; de meest betrokken partijen zijn in het algemeen voldoende geïnformeerd.
37.	Wat ons betreft is het voldoende als de accountant alleen reageert als er sprake is van een onjuiste of onvoldoende weergave. Overigens voorzien wij hierbij de nodige discussies ten aanzien van de vraag wat "voldoende" is.
38.	De management letter is thans geen verplicht document; voordat de accountant kan worden verplicht om bepaalde onderwerpen in de management letter op te nemen, zou dus eerst de management letter verplicht gesteld moeten worden. Wij kunnen ons voorstellen dat er ten behoeve van OOB-ondernemingen een overzicht met verplichte onderwerpen komt, waarin de bij deze vraag genoemde aspecten en eventueel andere aspecten worden opgenomen. Voor het MKB achten wij een dergelijke verplichting niet noodzakelijk.

2.3.5 Verbetering informatie in het directieverslag

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
39.	In het MKB zien wij geen noodzaak tot het uitbreiden van de rol van de accountant ten aanzien van het jaarverslag.

3. Europese harmonisatie en toezicht

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
40.	Integratie van het toezicht binnen Europa draagt bij aan een gelijk speelveld; wij zijn daar voorstander van. Voorwaarden daarbij zijn wel dat de regels voor accountants in alle landen gelijk zijn.
41.	De taken en bevoegdheden van de Europese toezichthouder zouden gelijk moeten zijn aan de taken en bevoegdheden van de AFM, waarbij deze taken geheel of gedeeltelijk gedelegeerd kunnen worden aan de lokale toezichthouders.

4. Slot

Vraag	Reactie Joanknecht & Van Zelst
42.	Zie onze inleiding.

Eindhoven, 31 januari 2012

Contactpersonen namens Joanknecht & Van Zelst B.V.:

drs. W.A.C. (Willem) Bourgonje RA (directievoorzitter, wbourgonje@joanknecht.nl)
drs. F.P.A.M. (Frank) Driessen RA (compliance officer, fdriessen@joanknecht.nl)
drs. E. (Edwin) Vogel RA (voorzitter commissie vaktechniek, evogel@joanknecht.nl)

Bezoekadres:	Dr. Holtropaan 9 5652 XR Eindhoven	Postadres:	Postbus 263 5600 AG Eindhoven
Internet:	www.joanknecht.nl	Telefoon:	+31 (0)40 844 7000
